

מסורת הש"ס

(א) [נעלל סג.] (ב) [נצמות סה:] (ג) [שס לט:] כצורות יג.] (ד) [גיטין מה:] (ה) [קדושין יא:] וס"ז.] (ו) [נאלי לפי משנה ראשונה האף יתיישבו דבריו לפי המשקנה. מ"ן].

הגהות הב"ח

(א) תרי"ח ודיני כ"ו ולא ראהו היא דא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין דהתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא משום דמצות חליצה קודמת ואדרכה יס להוכיח כי כ"ל: (ב) בא"ד אלל כי אלו רואה. י"ב פי' היכא דהא חפלה אלוו והוא אינו רואה לא ליינס ולא לחלוץ:

מוסף רש"י

אחת ל.י. טלן שות צמות מרד ואפילו שיה נדה או חולה והא מורדת (דע"ל סו.). אורסה. שאמרה לא אנשט (שס.). חוטרא לידא. עץ שנשען עליו לעת זקנה ואס תמות וקברנה (ובמות סה.). מצות חליצה קודמת למצות יבום. שהינסיס את יעמנו שלל לשט מלוא פונע צאסור (לש"ל: (א) כבודת ג.). אסתירא. סגל מניחה שמיתם שבעלס כורי דייטו מלי דער (גיטין מה: ובג"ז קדושין יא:).

תוספות ר"ד

מסורא ומסיק תלמודא ולא היא סייעתא דשמיא הוא פי' ואין ללמוד מאותו מעשה אלא כיון שחובעת גירושין לא כיפי' לה (אבל הרב פי' דאדרכה להקל באו עליה ולא להחמיר וכן היא במענות הברים: ה"ד מורדת שכופין אותה על הפסד כתובתה לרבנן כדאית להו ולרבותינו כדאית להו דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שאין בעלה מאוס בעיניה בין חובעת גירושין בין חובעת חובעת גירושין הואיל ואין בעלה מאיס בעיניה ודאי כופין אותה ע"י הפסד כתובתה כ"י שחתמיים עם בעלה אבל אמרה מאיס עלי שבעלה מאיס בעיניה לא כיפינן לה ע"י הפסד כתובתה אלא מנחין אותה במרדה דכיון דבעלה חשוק בעיניה אנוסה היא בדבר ולא מרדעתה ערשה כן ואפילו אשה כשרה אי אפשר להבעל לשנאויה לא ואצ"פ שאין שום מום שאין שום מום ניכר בו הרבה פעמים אשה מואסת בבעל ואצ"פ שאין שום מום ניכר בו וזה דומה לאדם שאין יכול לאכול מאכל השתאוין יול ונתעב עליו ואין שום דרך כאן לכפושה כ"א לעשות דרך בקשה ולפתותה אולי תחשוק בו ואדרכה אם היינו יודעים בוודאי שטעמה אמת שהוא מאוס בעיניה ולא נתנה עיניה באחר היינו כופין הבעל להוציא כי הך דתנן לקמן בפרק המדיר ואלי שכופין אותו להוציא מפי שוהו מאוס בעיניה יכולה לסבול שתבעל לו אלא משום דהכא אנו מסופקים בטענתה שכיון שאין אנו רואים בבעלה באותן המומים י"ל שמה עיניה נתנה באחר (והמשום זה היא) ואמרת כן לפיכך אין כופין הבעל להוציא אבל מ"מ גם היא נמי אין כופין להפסיד כתובתה דשמה טענתה אמת ולכך יודע מרת נפשו אלא מפתן אותה שמה תחשוק בה ואם רואין שאינה מתרצה בדבר אין ב"ד נוקקים לכופה דשמה אנוסה היא ושמה גם היא עציבה בדבר שבעלה מאוס בעיניה ואי משום עיגון הבעל

משום דרב וציד גברא רבה הוא.

ענותותו: מפניו דיונא. לחובתו: ומשהיו לה. אולי תחזור זה:

תריסר ירחי שסא. ומו לא: **שסנע הוא.** והיא מורדת: **סננע היא.** והוא מורד: **אין נוקקין לה.** לכתוב לה אגרת מרד להוסיף על כתובתה. ולקמן מסיק פירושא ואזיל

משום דלא מפקדא אפריה ורציה:

לארוסא מצעי ליה. וכותצין אגרת

על הצעל: **דלא מפקדת.** צפריה ורציה כדלמרין ציצמות (דף סה:):

חוטרא לידא. רואה אני שיהא לי בן שיחזיק בידי בזקנותי ואשען עליו וציוס מותי יקצרני: **סנע לחלוץ.** והיא אינה רואה אלא להתייבס נוקקין לו לכתוב אגרת מרד עליה: **אין נוקקין לו.** לפי שאין מתכוין לשם מלוא וכמשנה אחרונה ואמרין ליה זיל נסי' אחרתי: **אפסירא.** סלע מדינה: **פלגא דוואו.** זו כורי שהיא שז מעה כסף נמצא טרפעיק שלשה מעות: **מעה וחלי ליוס.** לששת ימי המעשה ומשנת לא יהצין לה כדלמר לקמן: **מאי שנא איסו דידינן ליה דשנב.** כשהיא מורדת עליו דהא שצנע טרפעיקיס טרפעיק ליוס: **כשרי שנב.** [כמו שמשמכר צצנת] גזרה משום מקח וממכר ושכירות:

מהפסד כתובתה לרבנן כדאית להו ולרבותינו כדאית להו דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שאין בעלה מאוס בעיניה

אף על פי פרק חמישי כתובות

סד.

עין משפט

נר מצוה

קב א מ"י פ"ד מהל' אשות הל' יג טור שו"ע אה"ע סימן עז סעיף ג:

קב ב מ"י שם הלכה י טור שו"ע שם סעי"ב: **קב** ג ד ה מ"י פ"ז מהל' יבוס וחילוק הלכה י סגן עשין נא טו"ש"ע שם סימן קסה סעיף א ג: **קב** ד מ"י פ"א שם הל' סד ופ"ב הלכה ז סגן עשין נא טו"ש"ע שם סעיף א:

ק ז טור שו"ע שם סעיף א ובהג"ה:

תוספות ר"ד (המשך)

יכול לישא אשה אחרת עד שלא יפטור לו ודוציא זו ויתן לה יכולין לקונסה בכתובתה מאחר שהיא טוענת טענת אונס וזה הפתרון הוא נכון שאין לזו ממנו. ולפי"ז הפתרון היכא שאומרת מאיס עלי לא הוי מורדת וא"כ שכבא לגרונה נותן לה כתובה ותוספת שהרי התוספת כותב אדם לאשתו בעבור חיבתה נותן לה כתובה עליה ואימתי אין לה תוספת כשמיגרשה משום מורדת שכך אין תקנות הגאונים שחוספת אין לה אבל כתובה יש לה אבל נכשיו שמוגרשה משום טענה ולא הוי מרדת אפילו תוספת יש לה שהרי אינו מגרשה כתקנות הגאונים שאמרו כתובה יש לה תוספת אין לה: ככתי' דר"ז אימרדא הוה תפישה חד שריא יתיב אמירו ומ"ז ור"א ירתיב ר"ג גביהו וקאמר מרדה הפסידה בלאותי קיימים א"ל ר"ג משום דר"ז גברא רבא הוא מחניפיהו ליה והאמר ר"כ מיכעי בעי ליה לרבא ולא איפשטא ומאי דתנן עד כנגד כתובתה כל הכתוב בשטר הכתובה שמעמ אפילו נכסי נדוניאה אלא קא מבעי ליה די"ל דוקא מדיד מיחסר גוביינא כגון שנאבדו או שכלו שאינו משלם לה הפחת שלהן אבל מה שאין קיימים דקיימו מיכעי' ולא מיחסרא גוביינא לא הפסידה א"ד שכתובתה קאמר ואצ"פ שותקין איכא דאמרי יתיב וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה קיימים א"ל ר"ג משום דר"ז גברא רבא הוא אפיהתוהו לדינא עלוי' והאמר ר"כ מיכעי' בעי ליה רבא ולא איפשטא ליה ומסיק תלמודא והשתא דל"א הלכתא אל כמר ולא כמר תפשה לא שקלי' מינה לא תפשה לא יתיבין לה ומשהיון לה תריסר ירחי' שתא אניטא וזהו דין המורדת מכת ההלכה כמו שאמרו ורואיה כתוב לר' שרירא גאון ז"ל וששאלתם אשה הרושבת תחת בעלה ואמרה לו גרשני אנינו רוצה לשבת עמך חייב לה כלום מכתובתה או לא וכגון זו אי הוה מורדת אי לא. כך ראויה ששורות הדין היתה מעיקרא שאין מחיבים את הבעל לגרש את אשתו אם הבעה גירושין חוץ מאותן שאמרו רבותינו

שהו שכופין אותן להוציא וכשהאשה נמנעת מן התשמיש ומן המלאכות שחייבת לעשותן לו זו היא המורדת שפוחתין לה מכתובתה בכל שבת ושבת וצריכה התראה ואח"כ תקנו תקנה אחרת שכיריו עליה ד' שבתות וא"ז ושלוחין לה כמ"ד הוי יודע שאפילו כתובתן ק' מנה הפסדת ואמרין עלה אומב"ח פעמים ושלוחים לה א' קודם הכרזה וא' אחר הכרזה כל אלה לענין מה ששם לה בעלה על עצמו ואינו מצוי בעינו או מה ששלה ואבד מנדוניאה ומתכשיטי' שהן נצ"ב שצריך הבעל לשלם לה דמיהן מפני שאחריות עליו הוי פוחתין מאשה על האיש

וגרסה לר"ת דהכי פירשו צעניא ליה ואינה רואה להתגרש בלא כתובה ומצערנא ליה עד שיגרשנה ויתן לה כתובה אבל אמרה מאיס עלי ולא צעניא ליה לא הוא ולא כתובתו לא כייפינן לה שתחזור זה ע"י שנאמר שלא תועיל ממחילה משום דהוי מחילה צטעות דאגב זערה קא אמרה הכי ומתוך כך לא יגרשנה בעלה שאינו רואה ליתן כתובה אלא ממחילה גמורה היא ומתוך כך יעלה דעתו לגרשה מר זוטרא אמר כייפינן לה דהויא כמחילה צטעות והיינו כפיה דעל ידי כך תשאר תחת בעלה שלא בצרונה כי בעלה לא יגרשנה כיון שחייב ליתן כתובתה ואין חילוק למר זוטרא צין מורדת דצעניא ליה ומצערנא ליה צין אומרת מאיס עלי ור"ח נמי פירש דאין כופין הבעל ליתן גט וגם צקונט' לא פי' שיכופו הבעל ליתן גט: **מִשּׁוּם דרב וציד גברא רבה הוא** אפביתו לדינא ע"לזוהי. וא"ת כיון דלא פשיט המע"ה וכיון דתפסה לא מפקין מינה וי"ל דהוי נמי שיראי טובא דלא הוה תפיסה וצילשנא קמא קאמר משום דרב וציד גברא רבה אחפשימו ליה משום הך שירא משום הך שיראי דלא הוה תפיסה אלא הצעל היה תפוס: **תבע דחצ"ין נוקקין לו.** פי' צקונט' והיא אינה רואה אלא להתיבס וכן תבע לייבס פירוש והיא אינה רואה אלא לחלוץ ומימה דמאי קא פריך לייבס נמי כיון דאגידא ציה לא יהצי ליה איתתא אחריתא וחלוץ לה וי"ל שאינו רואה לחלוץ שלל יטערך ליתן כתובה ועי"ל תבע לחלוץ והיא אינה רואה לא לחלוץ ולא לייבס וכן תבע לייבס וכן הא דלמר כאן שתצעה היא להקשות א"כ מאי פריך שומרת יבס נמי צצאה מחמת טענה מאי איריא צצאה מחמת טענה אפילו אינה צאה נמי תיקשי ליה מדמתן צצחולץ (יצמות גט.) תחורין אלל גדול ואומרים לו עליו המלוא או נטוס או פטור וקאמר צגמ' דחורין אלל גדול למיכפייה אלמא

תצצעה היא נמי כייפינן ליה אפילו אינה צאה מחמת טענה דאפילו מרד להוסיף על כתובתה אי נמי משום דהיא גופה איכא לפרש"י צצאה מחמת טענה לכך נקט למיפרכ מהאי טעמא: **מִמַּאי שנא לייבבם דא.** וא"ת (א)אי מילתיה דר' יוחנן לפי משנה אחרונה כדמשמע פשטא דמילתא א"כ מאי פריך לייבס נמי כיון דאגידא ציה לא יהצי ליה איתתא אחריתא והא לייבס לא נוכל לכופ אותה לפי משנה אחרונה ואי לחלוץ והלא הוא אינו רואה לחלוץ אלא לייבס ומאי שייך לכופה לדבר שאינו טובע הוא וי"ל דמעיקרא ס"ד מילתיה דרבי יוחנן לפי משנה ראשונה ומשום הכי פריך דאפילו לייבס נמי נוכל לכופה ולצסוף דמשני כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה מילתיה דר' יוחנן נמי לפי משנה אחרונה נוקקין לחלוץ ואין נוקקין לייבס וה"ה דאכתי הוה מצי לשנויי כאן לחלוץ כאן לייבס כרבי יוחנן ואידי ואידי לפי משנה אחרונה אלא דניחא ליה לאוקמא תרוייהו כשתבע לייבס דדומיא דארוסא קתני שמוצע לנטוס והיא מורדת. ר"ת. וק"ק דאין תיסקר אדעתין למימר דלתי לפי משנה ראשונה אדרבה לפי משנה ראשונה איפכא מסתברא לייבס נוקקין לו לחלוץ אין נוקקין לו וי"ל דלפי לפי משנה ראשונה נוקקין לו לחלוץ משום צדדידיה מלי רחמנא אס לא יחפוך האיס כדלמרין צצחולץ (יצמות דף גט:) אלל לייבס ס"ד שאין מוסקין אותה לייבס על כרעה אי נמי ו"ל תבע אף לחלוץ נוקקין לו תבע לייבס דווקא אין נוקקין לו: **וְרַבִּינִי חֲלִיצָה ויבום.** פירש צקונטרס צצחולץ (ג"ז שס) גצי הא דמיייתי התם מתניתין דצצורות (דף יג. גט) משנה ראשונה ואחרונה דמיייתי הכא ואמר רב עלה דאין כופין ופירש צקונטרס דאפילו למשנה אחרונה דמלות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ היכא דניחא לתרווייהו ליצומי דנימא תרוייהו לאו למלוא מכוויו ופגע דערוה אלל אי צעי מייבס אצ"ג דמלות חליצה קודמת ומייה היכא דליהו צצי וצעי ליצומי ואינה אמרה לא צעניא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מצינן לאטעוויי מטענין ליה לא מצינן לאטעוויי כייפינן ליה לחלוץ דלמר רב ששת צפ"ק דיצמות (דף ד.) מנין ליצמה שנפלה לפני מוכה שחין חוסמין אותה לפניו כו' ולא חימא מוכה שחין דווקא אלל כל אמתלא שמתן לדצריה דתנן צצמדיר (לקמן דף עו.) מעשה צצידון צצורסי שמת ולו אח צורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחין הייתי יכולה לקבל וכן איני יכולה לקבל ועוד פסקין והלכתא כותצין אגרת מרד על ארוסה ואין כותצין אגרת מרד על שומרת יבס מכל הני טעמי כייפינן ליה לחלוץ ושקלה כתובתה וכל הני אין כופין דהכא היכא דניחא להו לתרווייהו עכ"ל ואור"י דמה שהציא ממוכה שחין ומצורסי אינה ראה דדוקא מוכה שחין וצורסי דהוו מהניך דכופין אותו להוציא ומה שהציא נמי מאין כותצין אגרת מרד על שומרת יבס לאו ראה היא (ב) דהתם אין כותצין אפילו בלא אמתלא משום דמלות חליצה קודמת וא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין אותו לחלוץ ואמרין נמי צצמעמתי תבע לייבס אין נוקקין לו משמע אין נוקקין לו לכתוב אגרת מרד אדרבה נוקקין לה אדרבה נוקקין ליה לר"י דרב איירי בכל ענין דודאי בכל ענין אין כופין ואף לפי ר"ת דמפרש דלמר רב אין כופין קאי אמשנה ראשונה דאין כופין לייבס אצ"פ שמלות יצוס קודמת ונ"מ צומן הזה היכא שידוע לנו שמתכוונין למלוא כגון אותן שצאין לחלוץ דלותן ודאי אין מתכוונין לא לשום נוי ולא לשום אישות אלל היכא דלא צרור לן שמתכוונין למלוא כופין צמילי ומרחיקין אותן מן היצוס דקי"ל כאצא שאול כמו שפירשנו ציצמות (דף גט:) ד"ה אמר רב) וגם לפירשוש אס תבע לייבס לא כייפינן ליה לחלוץ אלא מטענין ליה אס אינה חפלה אלל אס (י) אינו רואה לא לייבס ולא לחלוץ נראה דכופין:

מהפסד כתובתה לרבנן כדאית להו ולרבותינו כדאית להו דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שאין בעלה מאוס בעיניה

תצצעה היא נמי כייפינן ליה אפילו אינה צאה מחמת טענה דאפילו מרד להוסיף על כתובתה אי נמי משום דהיא גופה איכא לפרש"י צצאה מחמת טענה לכך נקט למיפרכ מהאי טעמא: **מִמַּאי שנא לייבבם דא.** וא"ת (א)אי מילתיה דר' יוחנן לפי משנה אחרונה כדמשמע פשטא דמילתא א"כ מאי פריך לייבס נמי כיון דאגידא ציה לא יהצי ליה איתתא אחריתא והא לייבס לא נוכל לכופ אותה לפי משנה אחרונה ואי לחלוץ והלא הוא אינו רואה לחלוץ אלא לייבס ומאי שייך לכופה לדבר שאינו טובע הוא וי"ל דמעיקרא ס"ד מילתיה דרבי יוחנן לפי משנה ראשונה ומשום הכי פריך דאפילו לייבס נמי נוכל לכופה ולצסוף דמשני כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה מילתיה דר' יוחנן נמי לפי משנה אחרונה נוקקין לחלוץ ואין נוקקין לייבס וה"ה דאכתי הוה מצי לשנויי כאן לחלוץ כאן לייבס כרבי יוחנן ואידי ואידי לפי משנה אחרונה אלא דניחא ליה לאוקמא תרוייהו כשתבע לייבס דדומיא דארוסא קתני שמוצע לנטוס והיא מורדת. ר"ת. וק"ק דאין תיסקר אדעתין למימר דלתי לפי משנה ראשונה אדרבה לפי משנה ראשונה איפכא מסתברא לייבס נוקקין לו לחלוץ אין נוקקין לו וי"ל דלפי לפי משנה ראשונה נוקקין לו לחלוץ משום צדדידיה מלי רחמנא אס לא יחפוך האיס כדלמרין צצחולץ (יצמות דף גט:) אלל לייבס ס"ד שאין מוסקין אותה לייבס על כרעה אי נמי ו"ל תבע אף לחלוץ נוקקין לו תבע לייבס דווקא אין נוקקין לו: **וְרַבִּינִי חֲלִיצָה ויבום.** פירש צקונטרס צצחולץ (ג"ז שס) גצי הא דמיייתי התם מתניתין דצצורות (דף יג. גט) משנה ראשונה ואחרונה דמיייתי הכא ואמר רב עלה דאין כופין ופירש צקונטרס דאפילו למשנה אחרונה דמלות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ היכא דניחא לתרווייהו ליצומי דנימא תרוייהו לאו למלוא מכוויו ופגע דערוה אלל אי צעי מייבס אצ"ג דמלות חליצה קודמת ומייה היכא דליהו צצי וצעי ליצומי ואינה אמרה לא צעניא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מצינן לאטעוויי מטענין ליה לא מצינן לאטעוויי כייפינן ליה לחלוץ דלמר רב ששת צפ"ק דיצמות (דף ד.) מנין ליצמה שנפלה לפני מוכה שחין חוסמין אותה לפניו כו' ולא חימא מוכה שחין דווקא אלל כל אמתלא שמתן לדצריה דתנן צצמדיר (לקמן דף עו.) מעשה צצידון צצורסי שמת ולו אח צורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחין הייתי יכולה לקבל וכן איני יכולה לקבל ועוד פסקין והלכתא כותצין אגרת מרד על ארוסה ואין כותצין אגרת מרד על שומרת יבס מכל הני טעמי כייפינן ליה לחלוץ ושקלה כתובתה וכל הני אין כופין דהכא היכא דניחא להו לתרווייהו עכ"ל ואור"י דמה שהציא ממוכה שחין ומצורסי אינה ראה דדוקא מוכה שחין וצורסי דהוו מהניך דכופין אותו להוציא ומה שהציא נמי מאין כותצין אגרת מרד על שומרת יבס לאו ראה היא (ב) דהתם אין כותצין אפילו בלא אמתלא משום דמלות חליצה קודמת וא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין אותו לחלוץ ואמרין נמי צצמעמתי תבע לייבס אין נוקקין לו משמע אין נוקקין לו לכתוב אגרת מרד אדרבה נוקקין לה אדרבה נוקקין ליה לר"י דרב איירי בכל ענין דודאי בכל ענין אין כופין ואף לפי ר"ת דמפרש דלמר רב אין כופין קאי אמשנה ראשונה דאין כופין לייבס אצ"פ שמלות

יצוס קודמת ונ"מ צומן הזה היכא שידוע לנו שמתכוונין למלוא כגון אותן שצאין לחלוץ דלותן ודאי אין מתכוונין לא לשום נוי ולא לשום אישות אלל היכא דלא צרור לן שמתכוונין למלוא כופין צמילי ומרחיקין אותן מן היצוס דקי"ל כאצא שאול כמו שפירשנו ציצמות (דף גט:) ד"ה אמר רב) וגם לפירשוש אס תבע לייבס לא כייפינן ליה לחלוץ אלא מטענין ליה אס אינה חפלה אלל אס (י) אינו רואה לא לייבס ולא לחלוץ נראה דכופין:

מהפסד כתובתה לרבנן כדאית להו ולרבותינו כדאית להו דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שאין בעלה מאוס בעיניה

מהו שכופין אותן להוציא וכשהאשה נמנעת מן התשמיש ומן המלאכות שחייבת לעשותן לו זו היא המורדת שפוחתין לה מכתובתה בכל שבת ושבת וצריכה התראה ואח"כ תקנו תקנה אחרת שכיריו עליה ד' שבתות וא"ז ושלוחין לה כמ"ד הוי יודע שאפילו כתובתן ק' מנה הפסדת ואמרין עלה אומב"ח פעמים ושלוחים לה א' קודם הכרזה וא' אחר הכרזה כל אלה לענין מה ששם לה בעלה על עצמו ואינו מצוי בעינו או מה ששלה ואבד מנדוניאה ומתכשיטי' שהן נצ"ב שצריך הבעל לשלם לה דמיהן מפני שאחריות עליו הוי פוחתין מאשה על האיש